Valvontaosasto / OHJAS
Oikeudelliset asiat

23.6.2021

Eduskunnan hallintovaliokunta
StV@eduskunta.fi

Viite: Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntopyyntö hallituksen esityksestä HE 105/2021

Tullin kommentit hallituksen esityksessä ehdotettuihin muutoksiin

Lausunnon antaja:

Tulliylitarkastaja Sami Vainikka, puh: 0403326940; s-posti:sami.vainikka@tulli.fi

Lausunto:

Tulli kiittää valiokunnan varaamasta tilaisuudesta antaa lausuntonsa asiaan. Kuten hallituksen esityksen valmistelua käsittelevässä kappaleessa 1.2 todetaan, on Tulli voinut esittää näkemyksiään jo asian valmisteluvaiheessa.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi väliaikaisesti voimassa oleva virka-apua koskeva 89 a §. Säännöksen mukaan Tullilla ja poliisilla olisi oikeus antaa virka-apua 16 a §:n 3 momentissa ja 16 b §:n 2 momentissa säädetyn poistumiskiellon noudattamisen varmistamiseksi sekä pysäyttää kulkuneuvo ja ohjata liikennettä 16 a ja 16 b §:ssä säädettyjen toimenpiteiden suorittamisen varmistamiseksi. Lisäksi 16 c §:n 5 kohdassa esitetään tulliviranomaisille poikkeus velvollisuudesta esittää terveystodistus ja osallistua testiin.

Tulli pitää nyt esitettävää virka-avun antamisen mahdollistavaa sääntelyä tärkeänä, jotta hallituksen esityksessä esitetyt tavoitteet saadaan toteutettua. Tulli pitää myös tärkeänä, että ehdotettava sääntely ei vaikeuta Suomen ja Norjan välistä rajatulliyhteistyötä. Tulli katsoo myös tärkeäksi säätää poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen toimivaltuudet mahdollisimman yhdenmukaisiksi toiminnan tehokkuuden ja vaikuttavuuden varmistamiseksi.

Tullilla on esittää tartuntatautilakiin ehdotettavasta 16 c §:stä sekä 89 a §:stä seuraavat huomiot.

Poikkeus velvollisuudesta esittää todistus ja osallistua testiin

Tulli pitää tärkeänä, että Suomen ja Norjan rajatulliyhteistyössä toimivat tulliviranomaiset vapautetaan velvollisuudesta esittää terveystodistus sekä osallistua testiin ja näin hallituksen esityksessä myös ehdotetaan säädettävän.

Suomen ja Norjan rajatulliyhteistyössä Suomen tulliviranomaiset käyvät työvuoroissa Norjan puolella suorittamassa tullivalvontaa sekä tulliselvitystä ja Norjan tulliviranomaiset puolestaan tulevat Suomen puolelle suorittamaan edellä mainittuja tehtäviä. Tullivalvontaa suoritetaan valvontavyöhykkeillä ja toiminta perustuu sopimukseen Suomen ja Norjan välisestä rajatulliyhteistyöstä, joka on saatettu voimaan asetuksella Norjan kanssa tehdyn rajatulliyhteistyösopimuksen

voimaansaattamisesta (1969/575). Rajatulliyhteistyöllä saadaan merkittäviä säästöjä toimitiloissa ja henkilöstössä.

Virkatehtävissä toimiviin tulliviranomaisiin kohdistuva terveystodistusten esittämisvelvollisuus tai covid-19-testiin osallistuminen rajaa ylitettäessä aiheuttaisi Suomen ja Norjan välisen rajan tullivalvonnalle huomattavia haasteita ja vaikeuttaisi rajatulliyhteistyötoimintaa merkittävästi. Edellä mainituista syistä on perusteltua rajata Suomen ja Norjan tulliviranomaiset terveystodistusten esittämisvelvollisuuden ja testiin osallistumisvelvoitteen ulkopuolelle silloin, kun kyse on välttämättömien rajatulliyhteistyösopimuksen mukaisten virkatehtävien hoitamisesta.

Terveystodistusten tarkastaminen

Ehdotettavan sääntelyn nojalla Tullilla ei ole toimivaltaa antaa virka-apua terveystodistusten tarkastamisessa. Lausuntokierroksella 25.-31.5.2021 hallituksen esitysluonnokseen oli vielä kirjattu 89 a §:ään Tullin ja poliisin toimivallaksi myös oikeus tarkastaa ja ottaa haltuun terveystodistuksia. Sittemmin kyseinen kohta on poistettu hallituksen esityksestä ilmeisesti sen vuoksi, koska kyseessä katsottiin olevan ennemminkin tehtävien suorittaminen toisen viranomaisen puolesta kuin virka-avun antaminen.

Tullilla ei ole omissa lakisääteisissä tehtävissään oikeutta tarkastaa terveystodistuksia muuta kuin ilmeisesti silloin, kun Tulli suorittaa tullilain 5 luvun 31 §:n mukaisia rajatarkastuksia. Kun kyseinen hallintotoimi ei siten kuulu Tullin varsinaisiin lakisääteisiin tehtäviin, on ymmärrettävää ja johdonmukaista, että toimivaltuus poistettiin hallituksen esityksestä.

Tulli tuo kuitenkin esiin sen, että matkustajaliikenteen kasvaessa voi ilmetä tarve myös Tullin toimivallalle tarkastaa terveystodistuksia. Tulli on ainoa vakituisesti EU:n sisärajoilla toimiva viranomainen, joten jo näistä lähtökohdista voisi olla tarkoituksenmukaista säätää Tullille oikeus terveystodistusten tarkastamiseen. Tullilta on jo alustavasti tiedusteltu mahdollisuudesta antaa virka-apua terveystodistusten tarkastamisessa.

Poistumiskiellon noudattamisen varmistaminen

Tulli on jo aikaisemmalla lausuntokierroksella (25.-31.5.2021) tuonut esiin, että toimivaltaisille virka-apua antaville viranomaisille tulisi antaa oikeus myös henkilön pysäyttämiseen, jotta voidaan turvata poistumiskiellon noudattamisen varmistaminen. Nyt säännös on kirjoitettu siihen muotoon, että Tulli ja poliisi voivat antaa virka-apua poistumiskiellon varmistamiseksi. Säännös on Tullin näkemyksen mukaan perusteltu ja kannatettava.

Näiltä osin on syytä kuitenkin huomata, että oikeus poistumiskiellon noudattamisen varmistamiseen ollaan säätämässä ainoastaan Tullille ja poliisille. Tullin näkemyksen mukaan sama oikeus tulisi säätää myös Rajavartiolaitokselle. Tullin, poliisin ja Rajavartiolaitoksen toimivaltuudet virka-apua annettaessa tulisi tartuntatautilaissa muutoinkin olla yhdenmukaiset.

Kulkuneuvon pysäyttäminen ja liikenteen ohjaaminen

Tulli pitää tärkeänä, että Tullille säädetään oikeus antaa virka-apua liikenteen ohjaamisessa sekä kulkuneuvon pysäyttämisessä 16 a ja 16 b §:ssä säädettyjen velvoitteiden varmistamiseksi. Kyseiset tehtävät kuuluvat Tullille laissa säädettyihin tehtäviin silloin, kun kyseessä on tullitoimenpiteen suorittaminen. Tulli toimii satamissa ja muilla rajanylityspaikoilla ja ohjaa siellä liikennettä perustehtävinään. Toimivalta liikenteenohjaamiseen sekä myös kulkuneuvon pysäyttämiseen virka-apuna terveystoimenpiteiden varmistamiseksi sujuvoittaa matkustajaliikennettä rajatoimipaikoilla ja turvaa tartuntatautilain tavoitteiden toteutumista.

Näiltä osin Tulli huomauttaa, että sääntely ei koske oikeutta pysäyttää henkilöä, ainoastaan siis kulkuneuvon. Tässä yhteydessä olisi varmasti hyvä vielä arvioida uudelleen, että onko tarvetta säätää myös henkilön pysäyttämisoikeudesta.

Kokoavia näkökohtia

Yleisesti Tulli katsoo, että virka-apua koskevat säännökset olisi syytä kirjoittaa mahdollisimman yhdenmukaisesti Tullin, poliisin ja Rajavartiolaitoksen osalta. Tilanne, jossa yhdellä toimivaltaisella virka-apua antavalla viranomaisella on oikeus tarkastaa terveystodistuksia, mutta toisella puolestaan ei ja toisaalta yhdellä on oikeus varmistaa poistumiskiellon noudattaminen ja toisella ei, edellyttää tarkkaa tehtävien koordinointia, jotta resurssit voidaan kohdentaa oikein.

Ylipäänsä nyt olisi vielä syytä kertaalleen arvioida terveystodistusten tarkastamiskäytännöt ja kartoittaa mahdolliset toimivaltaiset viranomaiset sekä ratkaista se, kuinka sääntely tulisi kirjata tartuntatautilakiin.